

פרשת בהר בחוקותי – ראשון

כח ^(א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה א וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה, בַּטּוֹרָא דְסִינִי לְמִימֵר: **בְּהַר סִינִי לֵאמֹר:**

טז ^(א) **בְּהַר סִינִי:** מָה עֲנִין שְׁמִטָּה אֶצֶל הָרַ סִינִי? וְהִלָּא כָּל הַמְצוֹת נֶאֱמָרוּ מִסִּינִי? ! אֵלֵּא, מָה שְׁמִטָּה נֶאֱמָרוּ כִּלְלוּתֶיהָ, פִּרְטוּתֶיהָ וּדְקוּקֶיהָ מִסִּינִי, אַף כָּלן נֶאֱמָרוּ כִּלְלוּתֶיהָ וּדְקוּקֶיהָ מִסִּינִי; כִּךְ שְׁנוּיָה בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים, וְנִרְאֶה לִי שְׁכָךְ פְּרוּשָׁה: לִפִּי שְׁלֵא מְצִינוּ שְׁמִטַּת קִרְקָעוֹת שְׁנִשְׁנִית בְּעֶרְבוֹת מוֹאֵב בַּמִּשְׁנָה תוֹרָה, לְמַדְנוּ שְׁכִלְלוּתֶיהָ וּפִרְטוּתֶיהָ כָּלן נֶאֱמָרוּ מִסִּינִי, וּבֹא הַכְּתוּב וְלָמַד כֵּאֵן עַל כָּל דְּבָרוֹ שֶׁנִּדְבַּר לְמֹשֶׁה, שֶׁמִּסִּינִי הָיוּ כָּלֶם, כִּלְלוּתֶיהָ וּדְקוּקֶיהָ, וְחִזְרוּ וְנִשְׁנוּ בְּעֶרְבוֹת מוֹאֵב:

(ב) **דִּבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** ב מִלִּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, **וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְאוּ** וְתִימֵר לְהוֹן, אֲרִי **אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן** תִּיעֲלֹן לָאֶרֶעָא, דֶּאֱנָא **לָכֶם וּשְׁבַתָּה הָאָרֶץ שְׁבַת** יְהִיב לָכוֹן וְתִשְׁמִיט **לַיהוָה:** אֶרֶעָא, שְׁמִטָּתָא קָדָם יְיָ.

טז ^(א) **שְׁבַת לַה':** לְשֵׁם ה', כְּשֵׁם שְׁנֶאֱמַר בְּשְׁבַת בְּרֵאשִׁית:

(ג) **שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךְ** ג שִׁית שְׁנִין תִּזְרַע **וּשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמַר בְּרִמְךָ** חֲקֹלְךָ, וְשִׁית שְׁנִין **וְאִסַּפְתָּ אֶת־תְּבוּאָתָהָ:** תַּכְסֵּחַ בְּרִמְךָ; וְתַכְנוּשׁ, יֵת עֲלִלְתָּהָ.

(ד) **וּבִשְׁנָה הַשְּׁבִיעִית שְׁבַת** ד וּבִשְׁתָּא שְׁבִיעִיתָא, **שְׁבַתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ שְׁבַת** נִיחַ שְׁמִטָּתָא יְהִי **לַיהוָה שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע** לָאֶרֶעָא דְתִשְׁמִיט, קָדָם יְיָ: חֲקֹלְךָ לֹא תִזְרַע, **וְכִרְמְךָ לֹא תִזְמַר:** וְכִרְמְךָ לֹא תַכְסֵּחַ.

טז ^(א) יִהְיֶה לָאָרֶץ: לְשָׁדוֹת וְלִכְרָמִים. לֹא תִזְמַר: שְׁקוּצָצִין זְמֻרוּתֶיהָ; וְתִרְגְּמוּ: "לֹא תַכְסֵּחַ" וְדוּמָה לוֹ (יִשְׁעִיָּה לג, יב): "קוֹצִים כְּסוּיִחִים", (תְּהִלִּים פ, יז): "שְׂרָפָה בֹאֵשׁ כְּסוּיִחָהּ":

(ה) **אֵת סִפִּיחַ קִצְיֹרְךָ לֹא** ה יֵת פְּתִי חֲצֹדֶךָ לֹא **תִקְצוֹר וְאֶת־עֲנָבֶיךָ גִּזְיֹרְךָ לֹא** תַחְצוֹד, וְיֵת עֲנָבֵי **תִבְצַר שְׁנַת שְׁבַתוֹן יִהְיֶה** שְׁבָקְךָ לֹא תַקְטוּף: שְׁנַת שְׁמִטָּתָא, יְהִי לָאֶרֶעָא.

טז ^(א) **אֵת סִפִּיחַ קִצְיֹרְךָ:** אֶפְלוֹ לֹא יִזְרַעְתָּהּ וְהִיא צְמַחָה מִן הַזֶּרַע שֶׁנִּפְּלָ בָּהּ בְּעַת הַקִּצְיֹר, הוּא קִרְי' 'סִפִּיחַ'. לֹא תִקְצוֹר: לְהִיּוֹת מַחֲזִיק בּוֹ כְּשָׂאֵר קִצְיֹר, אֵלֵּא הַפֶּקֶר יִהְיֶה לְכָל. גִּזְיֹרְךָ: שֶׁהַגִּזְיֹרֹת וְהַפְּרָשׁוֹת בְּנִי־אָדָם מֵהֶם וְלֹא הַפֶּקֶר־תָּם. לֹא תִבְצַר: אוֹתָם אֵינְךָ בּוֹצֵר, אֵלֵּא מִן הַמִּפְקָר:

(ו) **וְהִיְתָה שְׁבַת הָאָרֶץ** ו וְתִהִי שְׁמִטַּת אֶרֶעָא **לָכֶם לֹא־כֹלָה לָךְ וּלְעַבְדְּךָ** לָכוֹן, לְמִיכַל לָךְ, **וּלְאִמָּתְךָ וּלְשִׁכְיֹרְךָ** וּלְעַבְדְּךָ וּלְאִמָּתְךָ; **וּלְתוֹשְׁבֵיךָ הַגֵּרִים עִמָּךְ:** וּלְאִגְיָרְךָ, וּלְתוֹתִכְךָ, דְּדִירִין, עִמָּךְ.

טז ^(א) וְהִיְתָה שְׁבַת הָאָרֶץ וגו': אַף־עַל־פִּי שְׁאִסְרִיתָ עֲלֶיךָ, לֹא בְּאִכְלָהּ וְלֹא בְּהִנָּאָה אִסְרִיתָם, אֵלֵּא שְׁלֵא תִנְהַג בָּהֶם כְּבַעַל הַבַּיִת, אֵלֵּא הַכֹּל יִהְיֶה שְׁוִים בָּהּ, אַתָּה וּשְׁכִינְךָ וְתוֹשְׁבֵיךָ. שְׁבַת הָאָרֶץ לָכֶם לֹא־כֹלָה: (יִסְר"ל) מִן הַשְּׁבֻחוֹת אַתָּה אוֹכֵל וְאִי אַתָּה אוֹכֵל מִן הַשְּׁמֹר. לָךְ וּלְעַבְדְּךָ וּלְאִמָּתְךָ: לִפִּי שְׁנֶאֱמַר (שְׁמוֹת כג, יא): "וְאָכְלוּ אֲבִינִי עִמָּךְ", יָכוֹל, יִהְיֶה אִסְרוּרִים בְּאִכְלָהּ לְעִשְׂוִירִים? תִּלְמֹד לֹמַר: "לָךְ וּלְעַבְדְּךָ וּלְאִמָּתְךָ", הָרִי בְּעֵלִים וְעַבְדִּים וּשְׁפָחוֹת אֲמֹרִים כֵּאֵן. וּלְשִׁכְיֹרְךָ וּלְתוֹשְׁבֵיךָ: (ת"כ) אַף הַנִּכְרִים:

(ז) **וּלְבִהֲמָתְךָ וּלְחִיָּה** ז וּלְבַעֲיֹרְךָ וּלְחִיָּתָא, **אֲשֶׁר בָּאֶרְצְךָ תִּהְיֶה כָל־** דְּבִאֶרְעָךְ: תִּהִי כָל **תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל:** עֲלִלְתָּהּ, לְמִיכַל.

טז ^(א) **וּלְבִהֲמָתְךָ וּלְחִיָּה:** אִם חִיָּה אוֹכֵלָת, בְּהֵמָה לֹא כָּל שְׁכָן, שְׁמֻזְזוּנוּתֶיהָ עֲלֶיךָ! מָה תִּלְמֹד לֹמַר "וּלְבִהֲמָתְךָ?" מְקִישׁ בְּהֵמָה לְחִיָּה: כָּל זֶמֶן שֶׁחִיָּה אוֹכֵלָת מִן הַשָּׂדֶה, הָאֵכֵל לְבִהֲמָתְךָ מִן הַבַּיִת, כָּלָה לְחִיָּה מִן הַשָּׂדֶה, כָּלָה לְבִהֲמָתְךָ מִן הַבַּיִת (ת"כ, תַּעֲנִית ו):

(ח) **וּסְפַרְתָּ לָךְ שִׁבְעַת שְׁבַתֹּת** ח וְתַמְנִי לָךְ, שִׁבְעַת **שָׁנִים שִׁבְעַת שָׁנִים שִׁבְעַת שָׁנִים** שְׁמִשָּׁן דְּשִׁנִּין שִׁבְעַת **פְּעָמִים וְהָיוּ לָךְ יָמֵי שִׁבְעַת** שְׁנִין, שִׁבְעַת זְמַנִּין; **שְׁבַתֹּת הַשָּׁנִים תִּשְׁעַת** וַיְהוֹן לָךְ, יוֹמֵי שִׁבְעַת **וְאַרְבָּעִים שָׁנָה:** שְׁמִשָּׁן דְּשִׁנִּין, אַרְבָּעִין וְתִשְׁעַת, שְׁנִין.

טז ^(א) **שְׁבַתֹּת שָׁנִים:** שְׁמִטוֹת שָׁנִים. יָכוֹל, יַעֲשֶׂה שִׁבְעַת שָׁנִים רְצוּפוֹת שְׁמִטָּה וַיַּעֲשֶׂה יוֹבֵל אַחֲרֵיהֶם? תִּלְמֹד לֹמַר: שִׁבְעַת שָׁנִים שִׁבְעַת פְּעָמִים, הָיוּ אוֹמֵר: כָּל שְׁמִטָּה וּשְׁמִטָּה בְּזִמְנָה (יִסְר"ל): וְהָיוּ לָךְ יָמֵי שִׁבְעַת וגו': מִגִּיד לָךְ, שְׂאֵף־עַל־פִּי שְׁלֵא עָשִׂיתָ שְׁמִטוֹת, עָשִׂה יוֹבֵל לְסוּף מ"ט שָׁנָה, וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא: יַעֲלֶה לָךְ חֲשֻׁבוֹן שְׁנוֹת הַשְּׁמִטוֹת לְמִסְפַּר מ"ט:

(ט) **וְהָעֲבַרְתָּ שׁוּפָר תְּרוּעָה** ט וְתַעֲבֹר שׁוּפָר יִבְבָּא, **בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּעֲשׂוֹר** בִּירְחָא שְׁבִיעִיָּאָה, **לְחֹדֶשׁ בּוֹם הַכַּפָּרִים** בַּעֲסָרָא, לִירְחָא; **תַּעֲבִירוּ שׁוּפָר בְּכָל־** בּוֹימָא, דְּכַפּוּרִיא, **אֶרְצְכֶם:** תַּעֲבִירוּן שׁוּפָרָא, בְּכָל אֶרְעֹכֶן.

טז ^(א) **וְהָעֲבַרְתָּ:** לְשׁוֹן (שְׁמוֹת לו, ו) **"וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בַּמִּחְנֶה,"** לְשׁוֹן הַכְּרוֹזָה. בּוֹם הַכַּפָּרִים: (יִסְר"ל) מִמִּשְׁמַע שְׁנֶאֱמַר: "בּוֹם הַכַּפָּרִים", אֵינִי יוֹדַע שֶׁהוּא בַּעֲשׂוֹר לְחַדָּשׁ? ! אִם־כֵּן, לְמָה נֶאֱמַר: "בַּעֲשׂוֹר לְחַדָּשׁ?" אֵלֵּא לֹמַר לָךְ: תִּקְיַעַת עֲשׂוֹר לְחַדָּשׁ דּוּחָה שְׁבַת בְּכָל אֶרְצְכֶם, וְאִין תִּקְיַעַת רֹאש־הַשָּׁנָה דּוּחָה שְׁבַת בְּכָל אֶרְצְכֶם, אֵלֵּא בְּבֵית דִּין בְּלִבֶּד:

(י) **וְקִדַּשְׁתָּם אֵת שְׁנַת** י וְתַקְדְּשׁוּן, יֵת שְׁנַת **הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וְקִרְאתָם** חֲמִשָּׁן שְׁנִין, וְתַקְרִין **הָרֹר בָּאָרֶץ לְכָל־יֹשְׁבֶיהָ** חִירוּתָא בָּאֶרֶעָא, לְכָל **יֹבֵל הוּא תִּהְיֶה לָכֶם** יְתִבְהָא; יוֹבִילָא הִיא, **וּשְׁבַתָּם אִישׁ אֶל־אֲחֻזָּתוֹ** תְּהִי לְאִחְסֻנְתֶּיהָ, וְגִבֹּר **וְאִישׁ אֶל־מִשְׁפַּחְתּוֹ תִּשְׁבוּ:** לְזַרְעִיתֶיהָ תִּתּוּבוּן.

טז ^(א) **וְקִדַּשְׁתָּם:** (יִסְר"ל) בְּכַנִּיסְתָּהּ מִקְדָּשִׁין אוֹתָהּ בְּבֵית דִּין וְאוֹמְרִים: "מִקְדָּשַׁת הַשָּׁנָה!" וְקִרְאתָם דְּרוּר: לְעַבְדִּים, בֵּין גִּרָּעַע, בֵּין שְׁלֵא כָּלוּ לוֹ שֵׁשׁ שָׁנִים מִשְׁנִמְכָּר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מָהוּ לְשׁוֹן "דְּרוּר?" כְּמִדֵּיר בִּי־דִירָא וְכו', שָׂדֶךְ בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא רוּצָה וְאִינוּ בְּרִשׁוֹת אַחֲרִים. יוֹבֵל הוּא: שָׁנָה זֹאת מְבַדֶּלֶת מִשְׂאֵר שָׁנִים בְּנִקִּיבַת שֵׁם לָהּ לְבִדָּה, וּמָה שְׁמָהּ? "יוֹבֵל" שְׁמָהּ, עַל שֵׁם תִּקְיַעַת שׁוּפָר. וּשְׁבַתָּם אִישׁ אֶל־אֲחֻזָּתוֹ: שֶׁהַשָּׁדוֹת חוֹזְרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן. וְאִישׁ אֶל־מִשְׁפַּחְתּוֹ תִּשְׁבוּ: לְרִבּוֹת אֵת הַגִּרָּעַע:

(יא) **יֹבֵל הוּא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים** יא יוֹבִילָא הִיא, שְׁנַת **שָׁנָה תִּהְיֶה לָכֶם לֹא תִזְרַעוּ** חֲמִשָּׁן שְׁנִין תְּהִי **וְלֹא תִקְצְרוּ אֶת־סִפִּיחֶיהָ** לָכוֹן; לֹא תִזְרַעוּן וְלֹא **וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת־גִּזְיֹרֶיהָ:** תַּחְצְדוּן יֵת פְּתִיחָא, וְלֹא תַקְטִפוּן יֵת שְׁבָקְהָא.

טז ^(א) **יֹבֵל הוּא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה:** מָה תִּלְמֹד לֹמַר? לִפִּי שְׁנֶאֱמַר: "וְקִדַּשְׁתָּם וגו'", כִּדְאִיתָא בִּרְאש־הַשָּׁנָה וּבִתְוֹרַת כְּהֻנִּים. אֶת־גִּזְיֹרֶיהָ: אֵת הָעֲנָבִים הַמִּשְׁמָרִים, אֲבָל בּוֹצֵר אַתָּה מִן הַמִּפְקָרִים. כְּשֵׁם שְׁנֶאֱמַר בְּשִׁבְעִית, כִּךְ נֶאֱמַר בִּיּוֹבֵל. נִמְצְאוּ שְׁתֵּי שָׁנִים קְדוּשׁוֹת סְמוּכוֹת זוֹ לְזוֹ: שְׁנַת מ"ט – שְׁמִטָּה, וּשְׁנַת הַחֲמִשִּׁים – יוֹבֵל:

(יב) **כִּי יוֹבֵל הוּא קִדְּשׁ תִּהְיֶה** יב אֲרִי יוֹבִילָא הִיא, **לָכֶם מִן־הַשָּׂדֶה תֹּאכְלוּ** קִדְּשָׁא תְּהִי לָכוֹן; מִן **אֶת־תְּבוּאָתָהָ:** חֲקֹלָא תִּכְלֹן, יֵת עֲלִלְתָּהּ.

טז ^(א) **קִדְּשׁ תִּהְיֶה לָכֶם:** (יִסְר"ל) תּוֹפְסַת דְּמִיָּה כְּהִקְדָּשׁ, יָכוֹל, תִּצָּא הִיא לְחֻלִּין? תִּלְמֹד לֹמַר: "תִּהְיֶה", בְּהוֹיָתָהּ תִּהְיֶה. מִן־הַשָּׂדֶה תֹּאכְלוּ: (יִסְר"ל) עַל־יְדֵי הַשָּׂדֶה אַתָּה אוֹכֵל מִן הַבַּיִת, שְׂאֵם כָּלָה לְחִיָּה מִן הַשָּׂדֶה, אַתָּה צְרִיךְ לְבַעַר מִן הַבַּיִת, כְּשֵׁם שְׁנֶאֱמַר בְּשִׁבְעִית, כִּךְ נֶאֱמַר בִּיּוֹבֵל:

(יג) **בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת** יג בְּשְׁתָּא דִּיּוֹבִילָא, **תִּשְׁבוּ אִישׁ אֶל־אֲחֻזָּתוֹ:** הָדָא, תִּתּוּבוּן, גִּבֹּר לְאִחְסֻנְתֶּיהָ.

טז ^(א) **תִּשְׁבוּ אִישׁ אֶל־אֲחֻזָּתוֹ:** וְהָרִי כְּכֹר נֶאֱמַר: "וְשְׁבַתָּם אִישׁ אֶל־אֲחֻזָּתוֹ!" אֵלֵּא לְרִבּוֹת הַמוֹכֵר שְׂדֵהוּ וְעַמְדָּ בְּנוֹ וּגְאֻלָּהּ, שְׁחֻזְרוֹת לְאִבּוֹ בִּיּוֹבֵל:

(יד) **וְכִי־תִמְכְּרוּ מִכְבָּר** יד וְאֲרִי תַזְבִּין זְבִינִין **לְעַמִּיתְךָ אוֹ קְנָה מִיָּד** לְחִבְרְךָ, אוֹ תַזְבִּין מִיָּד חִבְרְךָ לֹא תוֹנוּן, גִּבֹּר **עִמִּיתְךָ אֶל־תּוֹנוֹ אִישׁ אֶת־** יֵת אַחוּהָ.

טז ^(א) **וְכִי־תִמְכְּרוּ וגו':** לִפִּי פְּשׁוּטוֹ, כְּמִשְׁמַעוֹ. וְעוֹד יֵשׁ דְּרָשָׁה: מִנֵּין, כְּשֶׂאֲתָהּ מוֹכֵר, מִכֹּר לְיִשְׂרָאֵל חִבְרְךָ? תִּלְמֹד לֹמַר: "וְכִי־תִמְכְּרוּ מִמְכָּר – לְעַמִּיתְךָ" מִכֹּר, וּמִנֵּין שְׂאֵם בְּאֵת לְקֻנוֹת, קְנָה מִיִּשְׂרָאֵל חִבְרְךָ? תִּלְמֹד לֹמַר: "אוֹ קְנָה – מִיָּד עַמִּיתְךָ". אֶל־תּוֹנוֹ: (ת"כ, ב"ב נח) וְאוֹנָתָא מִמוֹן:

(טו) **בַּמִּסְפָּר שָׁנִים אַחֲרַי** טו בְּמִנֵּין שְׁנִיןָא בְּתַר **הַיּוֹבֵל תִּקְנָה מֵאֵת עַמִּיתְךָ** יוֹבִילָא, תַזְבִּין מִן **בַּמִּסְפָּר שְׁנֵי־תְבוּאוֹת** חִבְרְךָ; בְּמִנֵּין שְׁנֵי **יִמְכְּרֶיךָ:** עֲלִלְתָּא, יִזְבִּין לָךְ.

טז ^(א) **בַּמִּסְפָּר שָׁנִים אַחֲרַי** יז וְתַעֲבִדוּן, יֵת קִימִי, **הַיּוֹבֵל תִּקְנָה מֵאֵת עַמִּיתְךָ** וְיֵת דִּינִי תִשְׁרוּן, **אֶתְּם וַיִּשְׁבַּתָּם עַל־הָאָרֶץ** וְתַעֲבִדוּן יִתְהוֹן וְתִתְּבוּן **לְבִטָּח:** עַל אֶרְעָא, לְחִיָּצוֹן.

טז ^(א) **וַיִּשְׁבַּתָּם עַל־הָאָרֶץ לְבִטָּח:** שְׁבַעוֹן שְׁמִטָּה, יִשְׂרָאֵל גּוֹלִים, שְׁנֶאֱמַר (וַיִּקְרָא, כו, לד): "אִזְ תִּרְצָה הָאָרֶץ אֶת שְׁבַתְחֶיךָ. . . וְהִרְצַת אֶת־שְׁבַתְחֶיךָ", וְשְׁבָעִים שָׁנָה שֶׁל גִּלוּת בְּכָל, כְּגַד שְׁבָעִים שְׁמִטוֹת שְׁבָטְלוֹ, הָיוּ: